

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата мистецтвознавства

ЛАВРЕНЮК Ольги Олександрівни

на дисертаційну роботу Тульчинської Софії Олегівни

«Fashion-фотографія у візуальних практиках репрезентації дизайну костюма», поданої на здобуття ступеня доктора філософії

з галузі знань 02 Культура і мистецтво

зі спеціальності 022 Дизайн

Вибір теми дослідження С. О. Тульчинської спричинений невідповідністю між високим рівнем розвитку та активним використанням fashion-фотографії у сучасних практиках репрезентації дизайну костюма і недостатнім рівнем її комплексного теоретичного, типологічного та мистецтвознавчого осмислення у сучасній науці. У вітчизняному науковому дискурсі особливо помітним є брак комплексних досліджень, присвячених розвитку fashion-фотографії в Україні, аналізу її художньої специфіки та ролі у формуванні сучасних практик репрезентації дизайну костюма. Тому тема дисертації С. О. Тульчинської є своєчасною і актуальною.

Враховуючи актуальність теми, здобувачкою чітко визначено мету дослідження – виявлення специфіки fashion-фотографії як форми візуальної репрезентації дизайну костюма, визначення особливостей її історичного розвитку, візуально-комунікаційних стратегій, типологічних форм і художньо-образних засобів у сучасних практиках презентації моди. У результаті проведеного дослідження здобувачкою розв'язано важливе наукове завдання – теоретично узагальнено та визначено художньо-проектну специфіку fashion-фотографії як системи візуальних практик репрезентації дизайну костюма. Аналіз основних положень і висновків дисертаційної роботи свідчить, що мета і поставлені завдання досягнуті. Основні наукові та практичні результати дали змогу здобувачці сформулювати певні висновки.

Зміст і структура дисертаційної роботи демонструють чітке усвідомлення здобувачкою складності і багатогранності визначеної проблематики. Дисертація є самостійно виконаним науковим дослідженням fashion-фотографії як цілісної системи візуальних практик. Особистий внесок С. О. Тульчинської полягає у виборі теми дослідження, визначенні мети і завдань, об'єкту, предмету і методів дослідження, обґрунтуванні основних положень і результатів дослідження, апробації результатів дослідження, формулюванні висновків.

Дисертаційна робота містить нові обґрунтовані результати, зокрема, у роботі здійснено комплексне мистецтвознавче дослідження fashion-фотографії як форми візуальної репрезентації дизайну костюма, систематизовано основні візуально-комунікаційні стратегії fashion-фотографії у контексті трансформації сучасної медіакультури та цифрових форматів презентації моди. Визначено комплекс критеріїв формально-стилістичного аналізу fashion-зображення. Враховуючи, що fashion-фотографія в Україні досі не стала предметом системного мистецтвознавчого аналізу, здобувачкою комплексно проаналізовано особливості розвитку fashion-фотографії в Україні у контексті еволюції практик репрезентації дизайну костюма.

Теоретичне значення дисертаційного дослідження С. О. Тульчинської полягає у можливості використання основних положень і висновків у науковій діяльності, зокрема, у подальших наукових дослідженнях з теорії та історії дизайну, фотографії, візуальної культури, fashion-комунікації та мистецтвознавства. У роботі набули подальшого розвитку наукові уявлення про fashion-фотографію як міждисциплінарне явище, що функціонує на перетині мистецтва, дизайну, реклами, медіа та візуальної культури.

Для підтвердження наукової обґрунтованості результатів у роботі використано широку джерельну базу дослідження, яка включає декілька груп джерел: зразки fashion-фотографії – фотороботи українських та зарубіжних фотографів, створені з метою презентації колекцій одягу і аксесуарів та

оприлюднені на різних платформах; хроніки та фотоматеріали Ukrainian Fashion Week; колекції та зразки модного одягу й аксесуарів вітчизняних і зарубіжних дизайнерів; історичні та архівні джерела, залучені для вивчення розвитку fashion-фотографії в Україні від 1930-х до 1990-х років; аналітичні матеріали, огляди та публікації, оприлюднені у провідних українських і зарубіжних медійних та фахових платформах; інтерв'ю з fashion-фотографами та дизайнерами – як надані особисто С. Тульчинській, так і опубліковані у відкритих джерелах, та ін. Позитивним є те, що більшість фотоматеріалів розміщено у додатках дисертації і вдало доповнюють весь дослідницький матеріал.

У результаті проведеного дослідження здобувачкою підсумовано, що fashion-фотографія функціонує на перетині мистецтва, дизайну, реклами та медіа. Встановлено відмінність fashion-фотографії від прикладної рекламної зйомки, яка полягає у відмові від простої фіксації матеріальних характеристик одягу на користь створення цілісного візуального наративу. Констатовано, що дизайн костюма в цьому процесі набуває нових естетичних, емоційних та культурних смислів, оскільки фотографічний образ стає інструментом художньої інтерпретації, що вписує об'єкт у певний сюжетний чи концептуальний контекст. Обґрунтовано, що дизайн костюма та fashion-фотографія утворюють єдину систему, де зображення є не допоміжним засобом, а активним інструментом презентації художнього образу. На основі аналізу еволюції fashion-фотографії в Україні, здобувачкою визначено її особливості і доведено, що розвиток fashion-фотографії в Україні характеризується послідовною трансформацією від радянської офіційної естетики з її акцентом на типовості до формування власної візуальної мови в період незалежності.

В цілому, роботі притаманні цілісність, послідовність викладення матеріалу, логічна довершеність, чіткість сформульованих висновків. Застосована у роботі термінологія є загальновизнаною.

Дисертаційне дослідження С. О. Тульчинської має практичне значення. Результати дослідження можуть бути залучені до розроблення навчальних курсів і методичних матеріалів для здобувачів спеціальностей «Дизайн», «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво», «Культурологія», «Журналістика», а також у викладанні дисциплін, пов'язаних із fashion-фотографією, візуальними комунікаціями, fashion-медіа та презентацією дизайнерських проєктів. Крім того, матеріали роботи можуть бути корисними у професійній діяльності fashion-фотографів, редакторів fashion-видань, дизайнерів костюма та ін.

Порушень академічної доброчесності не виявлено.

Основні положення і результати дисертації викладено у 10-ти наукових працях, з яких 4 статті опубліковано у наукових фахових періодичних виданнях України; пройшли апробацію у 5-ти міжнародних і всеукраїнських наукових і науково-практичних конференціях.

Оформлення роботи також відповідає вимогам МОН України. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (201 найменування), додатків.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації:

1. У дисертації запропоновано класифікацію візуально-комунікаційних стратегій fashion-фотографії, однак критерії, за якими вони виокремлені, є різнорідними: одні стратегії описані через характер взаємодії з аудиторією (наративна, lifestyle), інші – через пріоритет певного елемента (концептуальна – пріоритет ідеї, презентаційна – пріоритет форми і фактури), ще інші – через технологічний спосіб реалізації (digital-орієнтована). Така різнорідність критеріїв послаблює логічну стрункість класифікації і ставить під питання її вичерпність: чи не залишаються поза запропонованою системою стратегії, що не вкладаються в жоден із наявних критеріїв? Класифікація була б переконливішою, якби всі шість стратегій виводилися з єдиної підстави поділу.

2. Дисертація охоплює переважно статичну fashion-фотографію, тоді як сучасна репрезентація дизайну костюма дедалі активніше здійснюється через відеоконтент – рілси, fashion-фільми, цифрові показ-трансляції, motion editorial. Авторка побіжно згадує «динамічні мультимедійні моделі» і «motion-графіку» як складову digital-орієнтованої стратегії, але ця тема не отримує системного аналізу. Між тим межа між fashion-фотографією і fashion-відео стає дедалі умовнішою: цифрові камери знімають і фото, і відео в одному процесі, а художні рішення мігрують між форматами. Як авторка визначає межі свого об'єкта дослідження у ситуації, коли ця межа технологічно розмивається?

3. Авторка стверджує, що fashion-фотографія виконує культурно-ідентифікаційну функцію, «трансляючи національні коди через образ сучасного костюма». Однак залишається відкритим питання: хто є суб'єктом цього декодування? Вітчизняна аудиторія, яка розпізнає ці коди завдяки культурній пам'яті, і закордонна аудиторія, для якої ті самі образи можуть читатися як екзотизація або орієнталізація, сприймають одне і те саме зображення принципово по-різному. Чи усвідомлюють українські fashion-фотографи та дизайнери цю відмінність у рецепції? І чи можливе таке явище, як «мимовільна самоорієнталізація» у вітчизняній fashion-фотографії, коли апеляція до етнокультурних мотивів відтворює колоніальний погляд, а не руйнує його? Ця проблема є теоретично актуальною і заслуговує на окрему увагу.

Загальний висновок

Дисертація Тульчинської Софії Олегівни «Fashion-фотографія у візуальних практиках репрезентації дизайну костюма» цілком відповідає вимогам МОН України, які висуваються до дисертацій, поданих на здобуття ступеня доктора філософії, а саме Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету

Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44) та Наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлень дисертації».

На підставі здійсненого аналізу можна стверджувати, що дисертація «Fashion-фотографія у візуальних практиках репрезентації дизайну костюма» відповідає спеціальності 022 Дизайн, а її авторка – Тульчинська Софія Олегівна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 022 Дизайн.

РЕЦЕНЗЕНТ:

кандидат мистецтвознавства,
старший викладач кафедри дизайну і технологій
Київського національного університету
культури і мистецтв

Ольга ЛАВРЕНЮК

